

Ați avut vreodată curiozitatea să căutați în dicționarul explicativ al limbii române ce înseamnă „femeie”? Sunt sigură că nu.. Ei bine, femeia este definită ca o persoană adultă de sex feminin; muiere, o persoană de sex feminin căsătorită, soție sau nevastă în limbajul popular. Nimic uimitor, nimic special, cu toții am văzut o femeie, totuși dacă dăm câteva pagini în urmă și căutăm cuvântul bărbat s-ar putea să avem o surpriză și nu din cauza autorilor ci din cauza mentalității antice, pe care unii dintre noi o consideră valabilă și astăzi. Bărbatul este persoana adultă de sex masculin, este un om în toată firea, folosit rar ca adjectiv, reprezentând în acest caz o persoană de sex masculin curajoasă, voinică, harnică și activă.

Se observă ușor o doză de misoginism, venită, după cum am spus, nu din partea autorilor, ci din partea oamenilor. De câte ori nu am auzit expresia: „fii bărbată”, care ar vrea să însemne fii curajoasă, harnică, activă, și totuși e o problemă de subiectivism, pentru că vorbesc din punctul de vedere al unei fete, viitoare femeie.

Această idee subtilă de misoginism este prezentă și în literatura română, întrucât foarte rar auzim de o scriitoare renumită, sau și mai rău, poate din dorința de sensibilitate și din dovada unui stil sensibil suntem convingși că Nichita Stănescu este o femeie, sper că știm cu toții că nu este așa.

Literatura română, nu numai că nu are numeroase reprezentate feminine, dar nici nu crează o imagine memorabilă și plină de apreciere a femeii. Chiar marele critic George Călinescu, consideră că femeia trebuie să stea în spatele ilustrului bărbat și să-l inspire. Pentru el bărbatul reprezintă **transcendentul**, în timp ce femeia este **mundana**. Trage, apoi, concluzia că femeia româncă n-are viață spirituală și, în genere, n-are stil. E «prea în afara spiritului» zice marele critic (...) Și mai este ceva ce supără pe autorul romanului **Enigma Otiliei**: femeia română nu manifestă suficient interes pentru omul excepțional. Precizând romanul **Enigma Otiliei**, ne este greu să nu ne amintim de eroina lui, Otilia. Ea ilustrează gândul lui Călinescu că femeia sublimă este aceea care inspiră experiența artistică și ideologică a bărbatului pe care îl iubește. El crează chipul Otiliei din musturarea faptului că literatura română nu a creat mari figuri feminine. Ea reprezintă cel mai modern personaj al romanului, atât prin tehnicile de realizare, cât și prin problematica sa existențială, reprezentând drama feminității, este după cum o aprecia Călinescu: „eroina mea lirică, tipizarea mea în ipostază feminină”. Fascinantă și imprevizibilă, Otilia, o tânără de optsprezece ani, se diferențiază de celelalte personaje feminine din literatura română, pentru că ea se află permanent într-un proces dinamic, în continuă devenire. Portretul ei fizic se remarcă prin farmec și candoare, prin inocență și maturitate, prin tinerețe și eleganță, imagine completată de cea a camerei sale, transpunerea personalității sale. O fire imprevizibilă și plină de exuberanță juvenilă, ea trimite cu gândul către un univers spiritual, universul feminin. Datorită numeroaselor opinii ale celorlalte personaje, Otilia este cel mai complex personaj al romanului, pentru că se oferă astfel posibilitatea de comparație a imaginii pe care Otilia o crează în ochii cititorului, cu cea pe care ea o crează în ochii celorlalte personaje. Pentru Costache ea este „fe-

fe-fetița mea” , pentru Felix ea este o fată admirabilă, superioară, pe care nu o înțelege, pentru Pascalopol este o femeie în devenire, „o rândunică”, pentru Stănică Rațiu este o fată deșteptă, iar pentru Aglae și Aurica ea este „o zănatică, o dezvățată, o stricată”.

Otilia rămâne într-o penumbră de mister în tot romanul. Enigma ei este însăși feminitatea ei, mereu proaspătă, de un magnetism care diformează și pe avarul Costache și pe cei mai aprigi dușmani ai ei. Prin talentele sale, prin inteligența sa neobișnuit de matură pentru o fată de optsprezece ani, Otilia atrage și în același timp duce cu gândul spre o altă eroină a literaturii noastre, mai ales că ea se îndrăgostește de Pascalopol, un obișnuit al casei, care caută o familie, la fel ca Maytrei cu Allan, în romanul lui Mircea Eliade. Asemănările dintre Otilia și Maytrei sunt foarte mari; în primul rând amândouă atrag, nu printr-o frumusețe de zeiță, ci prin tinerețe, feminitate și delicatețe. Sunt artiste, sunt femei superioare. Poveste lor de dragoste este descrisă concomitent cu societatea, și amândouă iubesc un bărbat mai în vârstă. Totuși dragostea Maitreyiei este mai profundă și plină de erotism, reprezentând o îmbinare perfectă de nevinovăție virginală și un rafinament de iubire pătimășă. Pe plan fizic, inițial ea apare descrisă ca o persoană urâtă: „mi se părea urâtă- cu ochii ei prea mari și prea negrii, cu buzele cărnoase și răsfrânte, cu sânii puternici, de fecioară bengaleză, crescută prea plin, ca un fruct trecut în copt.” Piele ei era „mată, brună, de un brun nemaîntâlnit până atunci, s-ar fi spus de lut și de ceară, iar brațul gol avea o nuanță stranie de un galben întunecat atât de tulburător, atât de puțin feminin, de parcă ar fi fost al unei zeițe sal al unei cadre decât al unei indiene.” Totuși descrierea inițială este ușor ștearsă din mintea cititorului, pentru că Maitrey ajunge să îi se pară frumoasă: „îmbrăcată în sari de culoarea ceaiului palid, cu papuci albi, cusuți în argint, cu șalul asemenea cireșelor galbene, și buclele ei prea negre, ochii ei prea mari, buzele ei prea roșii.” Spre deosebire de Otilia, Maitrey se remarcă prin opinia generală de admirație a celorlalte personaje, creând imaginea unei femei inteligente, însă incapabilă de a rezista în fața dragostei. Maitrey se remarcă prin senzualitate și prin autenticitate, pentru că prin cultura căreia aparține și prin mentalitatea ei asupra vieții și asupra iubirii, ea atrage și incită.

Se observă ușor, că atât Otilia cât și Maitrey sunt imaginile unor femei superioare, al unor mari figuri feminine ale literaturii române, chiar dacă ele nu întruchipează perfecțiunea. Cel mai aproape de perfecțiune se află un adevărat model de feminitate, de delicatețe și sensibilitate, o femeie matură, numită enigmatic „Doamna T.”, personajul remarcabil al lui Camil Petrescu. Aflând din notele de subsol ca Doamna T. se numește Maria T. Mănescu, cititorul descoperă autoarea primei scrisorii cu care se deschide romanul. Spre deosebire de Otilia și de Maitrey, ea este mult mai matură și comunică direct cu cititorul prin relația pe care are cu autorul. Consideră că nu este potrivită pentru un rol într-o piesă, pe care i-l oferise autorul, pentru că după cum spunea: „N-am nimic în mine de arătat, pe scenă, lumii”. Cele patru scrisori trimise autorului, dezvăluie concepțiile sale despre iubire, despre relațiile cu oamenii, despre viață și afișează sentimentele sale. Un detaliu interesant, este culoare părului, întrucât

putem să observăm cu ușurință că atât Otilia și Maitrey, cât și Doamna T. au părul închis și nu duc cu gândul la vechile zeițe ale Greciei. Doamna T apare descrisă din punct de vedere fizic în notele de subsol: „Nu înaltă și înșelător de slabă, palidă și cu un păr bogat de culoarea castanei (...) era poate prea personală ca să fie frumoasă în sensul obișnuit al cuvântului. Avea orbitele puțin neregulate, ușor apropiate, pronunțate, cu ochii albaștrii ca platina, lucind, fremătând de viață, care, când se fixau asupra unui obiect îl creau parcă. Bărbia feminină, delicată, dar prelungirea ei, întinsă frumos până sub ureche, cam aparentă, căci era lipsită de orice grăsime. Gura, foarte mobilă, vie ca o floare plină. Gâtul lung, robust, cu tendoane lămurite la orice întoarcere a capului (...), un soi de frumusețe, incertă, am spune « pe muchie de cuțit »”. Doamna T, inteligentă, distinsă și cu o profundă cultură, reușește să deschidă un magazin cochet și discret de mobilă stil, în care își poate hrăni pasiunea pentru artă. Astfel ca și Otilia și Maitrey ea este o artistă, ajungând chiar la un spirit critic asupra artei.

Pentru Fred Vasilescu, personajul de care ea este îndrăgostită și de care este iubită, ea este o femeie unică, capabilă de ai stârni în adâncul sufletului percepții profunde ale feminității tulburătoare. Iubirea dintre ea și Fred o aseamănă foarte mult cu Otilia, pentru că dezvăluie femeia enigmatică, care atrage prin eternul mister feminin.

Pentru D., personajul care o iubea de mai bine de cincisprezece ani, ea este fascinantă, delicată și elegantă prin tot ceea ce face.

Prin modelul pe care ea îl creează, este capabilă să trezească trăiri și analize profunde. Chiar George Călinescu spunea că femeii ca Doamna T. nu există în viața reală, ea fiind „fantoma romanului, aspirațiunea lui Fred, obscură și enigmatică, tocmai prin aceasta, și dacă autorul n-a știut să dea tonuri de ulei, este pentru că n-a putut s-o scoată din mediul ei aerian.”

Toate aceste trei personaje sunt imagini remarcabile ale literaturii române, reprezentante ale feminității. Reușind să izbutească într-o lume, pe atunci, a bărbaților. Oricât de mare ar fi gradul de misoginism al vremii, aceste personaje feminine, sta drept dovadă, că femeia a avut un rol extrem de important în literatură.